

Олена Старовойтова
*Уманський державний
педагогічний університет
імені Павла Тичини
(м. Умань, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМВІДНОШЕННЯ СИНОНІМІВ ТА АНТОНІМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У процесі історичного розвитку слово може набувати одного або декількох різних семантичних відношень. Це пояснюється тим, що слово є відображенням суперечності, діалектичності.

В англійській мові, як і в інших, є різні групи слів за значенням. Саме синоніми відносяться до найбільших за обсягом і виступають водночас основою найвиразніших стилістичних засобів.

У мові вся лексика систематична, і антонімія є одним з найважливіших проявів системних відношень у мові та в мисленні. Слова і їхні значення існують не окремо один від одного, вони з'єднуються в нашій свідомості в різні групи, причому підставою для групування слугує подібність або пряма протилежність за подібним значенням.

Антонімія являє собою семантичне явище, пов'язане з відображенням у мові однієї і тієї ж сутності, однак на відміну від синонімів, подібність значення антонімічних слів виявляється насамперед у їхньому протиставленні в нашій свідомості. Слід зазначити, що одне і те ж явище, ознака можуть бути позначені антонімічними словами в залежності від зовнішньої ситуації, тобто від того з якими реаліями вони співвідносяться. При цьому одна і та ж властивість або якість, або оцінка, властива різним реаліям, а також приписувані їм, можуть істотно відрізнитися по своїй концептуальній значущості.

Зазначимо, що першим лінгвістом, який звернув увагу на опозиції в

мові, був Ф. де Соссюр, Н. С. Трубецької систематизував вивчення лінгвістичних опозицій у фонології, вказавши одночасно на можливість їх застосування в інших галузях мовознавства. Його класифікація була удосконалена завдяки працям Ж. Кантіно, А. Гарріса, А. Мартіне, Ф. Єльмслева. До проблеми кореляції звертався лінгвіст Ю.С. Степанов.

Досліджуючи семантичні протиставлення антонімів і синонімів, мовознавці доходять таких висновків: а) антонімічні й синонімічні відношення в мові є певною мірою умовністю; за своєю семантичною суттю антоніми й синоніми неоднорідні. Їм властиві відношення контрадикторності, контрастності, тотожності, конверсії, комплементарності, факультативності градації, відносності й корелятивності; в) справжніми антонімами й синонімами можна вважати тільки різнокореневі слова. Синтезуючи зазначене вище, слід наголосити, що перший напрям не вносить у вивчення антонімічно-синонімічних кореляцій ніяких ідей. Представники другого прагнуть науково пояснити ці два мовні явища, шукаючи нові шляхи для систематизації нагромадженого матеріалу, для використання його з максимальною користю і висловлюючи ряд цінних думок щодо окремих властивостей антонімів і синонімів. Прихильники третього напрямку збіднюють антоніми й синоніми, і їхня теорія не підкріплена фактами дійсності. Членам мовної спільноти байдуже, як утворюються антоніми й синоніми, але безперечно, що вони є яскравими стилістичними засобами поряд з омонімами та багатозначними словами. Всебічне вивчення цього явища не дозволить повністю ігнорувати широту виражальних можливостей мови [3; 67].

Коли які-небудь два слова мають в своїх значеннях і загальні, і різні ознаки, причому ті та інші виразні і їх можна перерахувати, то такі два слова складають опозицію [2;64]. Гарний приклад опозиції дають слова, що позначають споріднені відносини, наприклад англ. *brother* ~ *sister*. Загальне у них: 'члени сім'ї, що належать до того ж покоління, що і «я»; що знаходяться зі мною в кровній спорідненості; обидва — по бічній лінії', а відмінні ознаки

статі: «чоловіча стать» — «жіноча стать». Інший приклад: англ. *brother* ~ *granddaughter*, загальне у них: «члени сім'ї, що знаходяться зі мною в кровній спорідненості», а відмінні ознаки покоління: «*brother* — моє покоління» «*granddaughter* — молодше покоління», лінії спорідненості: «*brother* — бічна лінія» ~ «*granddaughter* — пряма лінія» — і ознаки статі. Як бачимо, в опозиції ознаки можуть розподілятися по-різному: в одному випадку у протиставлених словах, більше загальних ознак і менше відмінних (*brother* ~ *sister*), в іншому — більше відмінних і менше загальних (*brother* — *granddaughter*).

У антонімах відмінність переважає над схожістю: *talk* ~ *be silent*, загальна частина «створювати голосом звуки мови, слова», але при *talk* вона мислиться цілком наявною, як би із знаком «плюс», а при *to be silent* цілком відсутньою, як би із знаком «мінус». Коли які-небудь слова, що здаються неповними антонімами, наприклад *talk* ~ *shout*, ми розглядаємо як антоніми, то ми завжди обмежуємо їх загальну частину, в даному випадку вводимо ознаку «to say things to someone as part of a conversation / говорити нормально, не дуже голосно», і тоді ознаки знову розподіляться таким же чином: у одного слова усі введені ознаки будуть в наявності, як би із знаком «плюс» (*talk*), а у іншого вони будуть цілком відсутні, як би із знаком «мінус». Насправді, *shout* — a loud call expressing anger, pain, excitement / говорити, але говорити «не нормально, дуже голосно виражаючи злість, біль чи захоплення».

Якщо ж обмежувальної ознаки не вводяться, то в зіставленні слів *talk* і *shout* загальна частина ознак буде переважати над відмінною, і слова виявляться не антонімами, а синонімами: *talk* «створювати голосом звуки мови, слова», а *shout* «створювати голосом звуки мови, слова + дуже голосно». Таким чином, між антонімами і синонімами немає непрохідної межі; чи опиняться вибрані нами пари слів антонімами або синонімами, залежить від того, в якому відношенні, з якою обмежувальною ознакою ми розіб'ємо взяту групу слів. Але не варто думати, що явища антонімії і синонімії залежать від свавілля дослідника. В одних випадках обмежувальна ознака при даних словах є завжди. Такі слова переважно, завжди, окрім особливих випадків порушення їх значень,

будуть антонімами. Такі *day ~ night, big ~ small* і так далі. Навпаки, коли в сигніфікаті присутні загальні ознаки, а обмежувальна ознака не входить сама по собі в сигніфікат, не існує у ньому завжди і не вживається усіма, протиставлені слова виявляються синонімами. Значить, антоніми і синоніми можуть складати співвідносні між собою розчленовування однієї і тієї ж групи слів.

Як підсумок, зазначимо, що дослідження даної проблеми дозволяє розкрити нові властивості взаємодії синонімів та антонімів. Два слова, які протиставляються одне одному (антоніми), можуть мати спільні загальні ознаки, які перетворюють їх на близькі одне одному за значенням (синоніми).

ЛІТЕРАТУРА

1. Апресян Ю.Д. Избранные труды . 2 изд., испр. и доп. М.: Школа « Языки рус.культуры», 1955.- (Языки). Т.1: Лексическая семантика: синонимические средства языка.- 472с.
2. Степанов Ю.С. Основы общего языкознания . Учебное пособие для студентов филол. специальностей пед. ин-тов. Изд.2-е, перераб. М., Просвещение, 1975.- 271с.
3. Турчинов В.М., Турчин М.М. Семантична кореляція антонімів і синонімів у системі мови (на матеріалі прикметників німецької мови) // Мовознавство. – 2001.- №1.- с. 67-70.